

וזה החילי בע"ה:

ההבדל בין פרצופי א"ק עתיק ואריך וסוד הקשר שביניהם.

פתח"ש דף פ"ו ע"ב אות ג':

ועניין זה להבין על בריו צריך לבאר בפרטות ההפרש שיש בין א"ק לעתיק ובין אריך דאצילות ומה עניין התקשרם זה בזה.

והוא שכבר אמרנו שעניין א"ק הוא הולך אחר דרכי העבודה ליתן השגחה למטה בכל הנהגת הזמן אלא שהוא נשגב ונעלם מהם. ועיקר הנהגת הזמן שבו תלוי העבודה, הוא רק באצילות מאריך ולמטה, וכל ענייני אורות של אח"פ שמדברים בא"ק אינו אלא בסוד קיבול שכר לעתיד לבא אחר אלף השביעי שגם בזה יש עליות העולמות ממדרגה למדרגה עד אלף העשירי שאז מגיעים לאורות דע"ב **לנצח נצחים**, שע"ז אמרו רז"ל: תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר: ילכו מחיל אל חיל וגו'. והוא העליה מהארה להארה ושם אין שיך לא קלוקל ולא תיקון שאין שם עבודה ולא בחירה ולא מעשה, אך באצילות הוא זמן ההנהגה של עתה שהולך על פי עבודה ומעשה שיש בו בחי' קלוקל ותיקון, שע"י קלוקל גורמים חושך כביכול בהשפעתם מאצילות לתחתונים, ובתיקון מוסיפים הארה.

ועתיק, כבר כתבנו שהוא בחינה ממוצעת בין א"ק ובין אצילות, והיינו, שבו נסדר כל מה שעולה מהנהגה הזמנית בכל פרטיו מראשית סיבוב הגלגל עד תכליתו שהוא סוד יום הדין הגדול, ונקבע שם מאורות וכוחות להעלותם באותם הפרטות עצמם למדרגות א"ק, שנגד כל תיקון מעבודה וכל מצוה וחלק בעבודה יהיה כנגדו שכר והארה נצחית לפי מדרגת א"ק, ולכן הוא נעשה מבחי' מלכות דא"ק שהוא מידת הדין של מעלה.

והיינו סוד יום הדין הגדול, שכמו שבכל ראש השנה הוא סוד התחלת בניין המלכות דאצילות בסוד הנסירה, בסוד: המלך המשפט, כדי להעלותה אח"כ בהדרגה עד שמיני עצרת שהוא זמן שמחתנו: עצרת תהיה לכם, ואין לעובדי גילולים חלק בהם, משא"כ בסוכות, שבעים פרים נגד שבעים שרים.

וכמו כן הוא ביום הדין הגדול באלף השביעי, אז תתבנה בחינת עתיק שהוא מלכות דא"ק, להעלות כל המעשה הכללי מכל ששה אלפי שנים, מאצילות במידות, בכדי שיהיה המשפט על ידי זה בבחי' נתינת השכר לקבוע בנצחיות כנמצא שמה, שהוא בפרט בכל שנה המשפט בבחי' מלכות דאצילות, כך הוא בכלל כל הסיבוב באלף השביעי במלכות דא"ק, והוא סוד העלייה שעולה המלכות עם כל העולה מן העבודה הזמנית ממדרגה למדרגה ליתן שכר לנשמות

בנצחיות בסוד: זמן שמחתנו, כך לצדיקים שבישראל שזכנו נפשם לקדושה כמ"ש הגאון בפירושו לספרא דצניעותא פרק ה'.

1234567

והוא העלייה מז"ת דעתיק שבכלל כל ז' ימי בראשית אל (הרדל"א) הרישא דלא איתידע שהיא ג"ר דיליה שהוא סוד קיבול שכר בסוד המוחין בג' אלפים שאחר אלף השביעי, ואלו ו' הם סוד הארה הב' [הז'] דעתיקא קדישא בגלגולתא דאריך ולא בבחי' התפשטות בכל פרצופו, שכל ז' תיקונים הולכים אחר תיקון שבעה ימי בראשית, ואלו ו' אלפי שנה בסוד התכלית היוצא מן העבודה שהוא הכתר של אריך שכל כתר הוא הרצון והתכלית כידוע וכמו שיתבאר במקומו, שבאמת כל הז' תיקונים הם בכתר דאריך לבד כמו שנבאר אח"ז בסמוך בשם הגאון זלה"ה. (א"ה: כי כפי האריז"ל יש תיקון אחד שהוא הגבורה דעתיק המתלבש במו"ס ולא בגולגלתא והוא הטלא דבדולחא).

והנה עוד יש בחי' דעתיק שמלבד מה שנותן תיקונים ומאיר בז' ימי בראשית שהם ז' תיקוני דגולגלתא בבחי' העברתם לנצחיות בבחי' קיבול שכר, עוד הוא מתלבש באצילות עצמו להנהגת העתה שיהיה מסודר ע"פ הנהגת אריך שענינו מתחלק לשתי מדרגות:

אוצר החכמה

האחת, לפי גודל החסדים וביטול הדינים שהוא בערך עצמו.

והשניה, בבחי' ז"א שהוא ענף ממנו לעשות דין ומשפט, ואריך מעמידו שיהא הדין מתבסס קצת ולא יכלה העולם מפני זעמו, הכל לצורך תיקון ההנהגה.

לכן מצד זה גם עתיק מתלבש בו לתת לו שורש ו(ב)תיקונים לב' סדרים אלו שבאריך והכל בשביל שיהא הנהגת הזמן על ב' דרכים הנ"ל מסודר לצורך תיקון המעוה שכל רע ויחזור לטוב ויועיל תשובה לתקן הפגם ויהיה העולם נתקן בסוף. נמצא שבזה הוא מושרש בעתיק שהוא סוף השפע מא"ק שהוא הנצחיות לכן מצד זה אנו אומרים שעתיק מתלבש בכל אורך פרצוף אריך עד סופו שהוא המונח הכללי של כל אצילות, ואו"א וזו"ן הם ענפים שלו כמו שיתבאר אחר זה בע"ה, עכ"ל.

ב' דרכי הנהגה בפרצוף אריך וצורך גילוי הנהגת אריך בזמן העגל וק"ם ועניין מתוק דיני ז"א.

פתח"ש דף פ"ז ע"א אות ד':

פרצוף הזה הנקרא אריך יש בו ב' עניינים. אחד עניין הנהגתו לפי עצמו שהוא בחסדים גדולים, ואחד בחי' הנהגתו ע"י ענפים במשפט ודין לפי עניין העבודה. ואע"פ שנתבאר שאריך הוא מכלל האצילות ושם ההנהגה לפי העבודה שהרי הוא הנהגה זמנית, אבל העניין הוא שגם זה צריך להנהגת הזמן

כפי מה שמצינו בכמה זמנים שהוצרך התארות החסדים כמו שהיה ביציאת מצרים וקריאת ים סוף כמ"ש: מה תצעק אלי, בעתיקא תליא, כמ"ש בזהר, וכן בעגל שפעל לפי עניין הי"ג מדות של רחמים ובה הועיל תפילתו של משה שלא להחריב העולם.

וכן הוא בכמה זמנים פרטיים, והיינו, או בעת העגל וכדומה, לזה הוצרך להאיר מאור גדול מז"ת דאריך עצמו שאין פגם וקטרוג מגיע לשם, שהרי בו לא היה שבירה כמ"ש, ואלו הם מאורות הגורמים להעביר הקטרוג והדין מז"א, ואין זה מסור לסדור ההנהגה שניתן לעולם שיהיה הכל בדין וביושר שלא יהיה בושת למקבל וההנהגה יהיה לפי הבחירה, כי זהו עצמו מתפעל ע"י דין היינו: שלא לוותר לגמרי אלא יהי העונש במעט מעט ושיהא העברת הקטרוג ברגע של חטא שלא להחריב העולם, אלא יהי' העונש מעט מעט כמו שנאמר בעגל: וביום פקדי ופקדתי עליהם וכו', ואמרו: אין לך פרעניות שאין מן העגל מתערב בו. ונמצא שהמשפט נעשה לאחר זמן, אבל ברגע של החטא הוצרך להעביר הדין לגמרי, והוא סוד האמנת י"ג תיקונים אל אריך שהעיר משה בתפילה כדי להשקיט הקטרוג ויהיה העולם קיים בכדי שביני ביני יחזרו בתשובה ויקבלו עונשם מעט מעט.

וכן בזמן קריאת ים סוף היה צריך להעיר הארת אריך כי אז עדיין לא היה תורה לישראל ולפי הכנתם לא היו ראויים לניסים הגדולים ושדוד הטבע ולהנצל לקרוע הים לפניהם והוצרך לדון עמהם ע"פ הנהגת אריך בחסדים, ואין כאן העברת המשפט ושורת הדין, כי אי אפשר בלאו הכי, פידוש, כי אם אין ישראל למי ינתן התורה ובשביל התיקון שאחר זמן הנצרך לזה. נמצא כי הכל בדין וביושר: ואל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, שאין וותרנות כלל, רק שלפרקים צריך הארת אריך בחסדים גדולים שבו בשביל התכלית שיצא מזה אחר זמן.

וכן עניין קבלת תשובת החוטאים ג"כ הוא מצד הארת אריך בסוד: יכבוש עונותינו, שכובשם במקום שאין קטרוג והסט"א מגיע שם בסוד הדיקנא. ונמצא, שהדין עם החסד משתנה [משתנה] יחד ואין הדין מתבטל רק בזמן הצריך, אבל נשלם הוא לבסוף.

והבחי' השניה הוא הנהגתו לפי הענפים שהם זו"ן שהנהגתם את התחתונים הוא בדין ברור, והיינו, בעת שאריך אינו מראה בז"א לפי עניין עצמו ומניח אותו להנהיג לפי מדתו ליתן עונש לחייבים והטבה לזכאים לפי עומק שיקול הדעות שהוא סוד: המתקלא.

ואע"פ שנתבאר בכמה מקומות שז"א הוא נותן חסדו לנוקבא והזיווג של

הנוקבא עם הז"א הוא כדי שיתבסס הדינים של הנוקבא עם החסדים דדכורא, ונמצא שגם הנהגת זו"ן הוא בחדס, מ"מ אין זה דומה להנהגת אריך, שהארת אריך בגילוייה הוא מבטל הדינים והקטרוג לגמרי לפי העת הצריך משא"כ הנהגת זו"ן אינו מבטל הקטרוג ופועל במשפט.

וכן, שהמשפט הוא מתבסס, היינו, שאין המשפט עוד נקמה ח"ו, אלא כעניין: כי כאשר יאהב ה' יוכיח, כי כאשר ייסר איש את בנו וכו'. שהוא כמו הרופא הנותן סמים מרים לרפאותו, שנמצא שהדין עצמו הוא הנותן, וזהו עצם החדס, משא"כ ח"ו כשהעון גורם שהנוקבא בפרודא, אז הוא בסוד: אש אוכלת והוא: חרב נוקמת נקם ברית ברשעים גמורים בסוד: אבדון הנפש והכרת. ובאמת גם בזה יש שורש הטוב להעביר הרע מן העולם אותם שהם מסט"א שגובר בהם שנוטל את שלו. ויש בזה דברים ופרטים רבים בעניינים עמוקים בסתרי ההנהגה כאשר יבואר ביותר ביאור בעניין זו"ן וכל פרטיהם בס"ד.

ונמצא כי שורש הדין הנמצא בז"א גם הוא ע"י מיתוק והוא סוד: השתרש ז"א באריך, שאף שגם אינו מעביר דינו לגמרי מ"מ המיתוק נמצא בו, והיינו שהדין הוא כדי שיבוא לשורשו לטוב שהוא סוד אריך בבחי' עצמו.

וכל אלו הם פרטי המאורות שאנו מזכירים באריך בסוד הדיקנא ובסוד כל הפרטים שבו, שיש הארות שמעבירים הדינים לגמרי בעתים מיוחדים ויש שממתיק מידותיו של הז"א בכמה מדרגות שונות.

והיינו שיש מצוות סגוליות אשר הם גורמים העברת הדין כמו בשבת במתגלה מצחא דרעוא דרעיון גם בז"א. והיינו שאין הנטפל אחר המצוה ליתן לו כפי ערכו, אלא גורם תגבורת הרחמים ביותר, כמו מ"ש: כל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו, נמצא שהוא בדין וביושר שהרי העבודה גורם לזה. מ"מ אינו בדין אלא בהעברת הדין והוא סוד מיתוק דיני ז"א ע"י אריך, שיש בזה כמה מדרגות שונות שאף על פי שרצה הרצון העליון שיהיה הנהגת העולם במשפט, אך צפה מתחילה שיוכלו הבריות לעמוד בו ושם עניין זה בהנהגה שלפנינו יתגבר החדס לגמרי ויעבור הדין לגמרי, אך לא בכל עניין, אלא לזמן מיוחד ודברים מיוחדים, וגם זה הכל במשפט שאין וותרנות כלל והכל במתקלא ובמשקל נבחן ע"פ סדור מ"ה וב"ן שהוא נקשר בעתיק ששם הונח המתקלא בתחילה בסוד מ"ה וב"ן ומשם נקשר הכל ע"י מדה זאת לצורך תיקון השלימות:

בעניין הנהגת אריך וז"א בזמן קריעת ים סוף.

אדיר במרום דף קפא:

ועתה אומר לך מה היה זה העניין שם במסה דווקא כדי שתבין היטב כוונת ישראל בו.

דע כי הנה רז"ל אמרו: שהקב"ה נגלה כבחור על הים וכזקן מלא רחמים על הר סיני (מכילתא יתרו כ - ב), וסוד זה נתפרש במקום אחר, שבים היה ז"א במקומו, ובסיני הגיע עד הדיקנא דאריך.

וצריך שתדע שגם בליל פסח באו לו כל המוחין מה שקיבל אח"כ שנית עד המתן תורה. אמנם יש חילוק גדול כי במתן תורה הגיע אל האריך בהדרגה ונמצא שהוא עולה ממדרגה למדרגה עד שם, אבל בליל פסח לא היה כך אלא שהמוחין כולם נכנסו בו בלי סדר, ובכח האור הגדול יצאו ממצרים.

וזה צריך שתדע שבהיות הז"א למטה אז היה זמן מלחמה שהאויבים נלחמים והוא משחית אותם אבל כשעולה למעלה אינו כך כי אינם יכולים אפילו להלחם ונבלעים מיד. והנה במצרים היה במקומו, אבל כשבאו בו כל המוחין האלה לא היה זמן מלחמה, אלא בגילוי שלו מיד נכנעו כולם, ובא פרעה לקרוא למשה ולאהרן ועכ"ז היה נגוף ורפוא. אבל הקב"ה רצה להיות נלחם דווקא כדי שיתקנו כל הדברים במדרגותיהם כי מה שנעשה כך בדרך נס שלא כסדר הבריאה לא יוכל לתקן תיקון גמור, אלא לפי שעה, כדי שאח"כ יעשה התיקון הגמור. אבל התיקון הגמור הוא שכל מדרגה ומדרגה לפי ענין מציאותה וטבעה תתקן היטב. והנה מפני כך רצה הקב"ה שיהיה עוד מלחמה דווקא, והוא סוד: כי ה' נלחם להם במצרים, ואז אפילו שהיו רוצים להכנע הקב"ה לא רצה ורצה שיקומו וילחמו לעשות בהם נקמה אמיתית וגמורה.

והנה מיד אחר שיצאו ישראל ממצרים נסתלקו המוחין מן הז"א וחזר לקטנותו אלא שחזר לקבלם אחד אחד עד מתן תורה, ונמצא שבזמן קריעת ים סוף היה למטה במקומו כנ"ל, אבל באמת כתיב: דבר אל בני ישראל ויסעו, והיינו, שיסעו אל העתיקא, ואז: ואתה הרם את מטך, שמשם קיבל כח המטה לקרוע את הים.

אבל הענין הוא ששתי פעולות נמצאו כאן, א' מסטרא דעתיקא וא' מסטרא דז"א, אך ז"א לא עלה כלל אל העתיקא וגם לא נכנסו בו מוחין כיציאת מצרים אלא הוא עמד במדרגתו, אלא שהעתיקא מלמעלה נגלה למה שנגלה לתת כח אל הז"א ואז הים נקרע מצד אריך והנקמות נעשו מצד הז"א, אך עדיין היה צריך תיקון אחר כי היה צריך שהז"א מצד עצמו יתקן אפילו בהיותו למטה, וגם בלא צורך הארה וסיוע העתיקא.

וזה העניין היה במרה כי אז נסתר האריך ונשאר הז"א במקומו לבד, והמים היו מרים וישראל לא היה להם להתלונן אלא לשאול ולדעת מה זה ואז היו

יודעין דרכי המקום ב"ה כראוי, והם התלוננו אבל מיד: ויורוהו ה' עץ, וזה העץ היה הרדופני, כי היה מצד הדין למטה, אבל כך רצה המאציל ב"ה שיתוקנו הדברים כך שאפילו למטה יהיה טוב לישראל כי כל הדינים יתוקנו.

וזה סוד: כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך, שיש קושיא על זה הפסוק, אם אין מכה רפואה למה. אך סוד העניין כי במצרים נלחם בסוד זה הקטנות, ובאמת הוא דין שמשם יוצאין המכות והחלאים, אבל לישראל הוא טוב ואינו מכה כי לגביהם הדין נמתק ולכוף כל המחלה אשר שמתי במצרים, אע"פ שאתה תראה המדרגות כך כמו דין שמהם יוצא המחלה במצרים, הנה לא תירא שיהיה כך לך, כי אם שמוע תשמע וכו', אז אפילו הדין הגדול יהיה טוב לך ורק רע לסט"א ולאומות העולם וזהו: כי אני ה' רופאך וכו' והבן היטב עכ"ל.

ובהמשך כותב וז"ל:

אבל העניין הוא שודאי הוצרך לתקן זה העניין אבל לא היה נתקן היטב כמו במרה אלא במטה הוא נמשך מכה עתיקא שנגלה על הים ואם היה נתקן היטב היה נעשה בדבור, והוא כי על הים נגלה האריך ולא להעביר שליטת הז"א אלא אריך פעל מה שפעל לקרוע את הים וז"א להלחם, אבל מכה אותו הגילוי היה צריך שיהיה תיקון למדרגתו במקומו וע"כ בלא גילוי אחר מיד היה צריך לתקן וכיון שהיה קטרוג ע"כ הוצרך גילוי אחר של העתיקא ובכח ע"י המטה.

1104567

והנה ישראל אמרו שרוצים לדעת באמת מהו זה העניין אם אריך פועל בהם אם לאו, וזהו נמשך מפני שהאורות היו מגיעים להם מן הנוקבא, אבל בסוד: אתחזי ולא אתחזי, ולכן לא נקבע בלבם דבר ברור, וכיון שראו חסרון המים מיד התחילו בתלונה לדעת אם באמת אריך הוא המנהיג, אך אח"כ כשנתקן הכל הנה נתקן עניין המסה עצמה שהוא בחי' חסרון המים וגם קטרוג הנמצא שם במריבה, ולכן נקרא מסה ומריבה והוא לתקן על ריב בני ישראל ועל נסותם, כי מן הריב באו למסה ובתיקון המסה נתקן עניין קטרוג הריב והכל בכח בגילוי העתיקא שנגלה.

אמנם צריך שתדע כי אם לא היה זה הקטרוג הנמצא שם במריבה היו גם ישראל מקבלים התורה ברצון בלא כפיית הר כגיגית אבל כיון שהוצרך כח לצור הוצרך כח ג"כ לקבלת התורה וזהו ג"כ שהתיקון ג"כ לא נשלם היטב, אבל לעתיד לבוא יהיה נתקן בסוד: כי תורה מאתי תצא, שהוא חידוש התורה בתיקון שלה. עכ"ל לענייננו.

בעניין זה' תיקוני דגלגלתא וי"ג תיקוני דיקנא איך הם פועלים בסוד ההנהגה.

פתח"ש דף צ' ע"ב אות ט':

כבר כתבנו שאריך הוא שורש כל האצילות והוא סוד התחלקותו לשתי מדריגות.

1234567

אוצר החכמה

האחד לפי עניין עצמו שהוא המעביר כל הדינים ושם הוא הטוב הגמור, ומשם נשפעים תיקונים לכל פרטי מאורות ההנהגה של זו"ן שהוא הנהגת הזמן שבעתים מיוחדים מאיר לפי עצמותו להעביר כל הדינים ולעשות נפלאות בעולם.

אוצר החכמה

וגם יש בו בחי' שורש להנהגת הזמן עצמו ליתן שליטה לדינים, אך בסוד הביסוס כדי שיתקיים העולם. והוא סוד השתדשו באריך, וסוד תיקון הזה הוא ע"י תיקון חסד וגבורה השרשים של אריך שהם בסוד גלגלתא ומוחא סתימאה כמ"ש שגולגלתא הוא בסוד חסד דעתיק המאיר בו, ומו"ס גבורה המתלבש שם, וכל אחד עושה תיקונים בפני עצמו באצילות, שחסד דעתיק עושה ז' תיקוני גולגלתא וגבורה המתלבש במו"ס עושה תיקוני הדיקנא וכולם הם תיקונים גדולים באצילות כל אחד לפי עניינו, וכלל התיקונים כתבנו הוא שיבאו האורות ע"י צינורות ומחיצות ולבושים וכיסויים.

והוא סוד ההנהגה שלא לדקדק עם הנבראים לפי ערך המאציל ית' שא"כ בחטא קל ח"ו היה כליה, אלא יהיה לפי ערך האדם העובד, כל אחד לפי מדרגתו ולפי התקרבו אל אור המאציל ית', שמי שהוא צדיק יותר האור מתקרב אליו יותר בגלוי ויכול להיות נידון בדקדוק יותר וע"ז יתרבה שכרו יותר.

ואלו הם סוד התיקונים שבאריך, של גולגלתא שבאים האורות ע"י שערות ונקבים במדרגות רבות לכל אחד לפי מדרגתו שהם סוד השערות הרבים שעל הגולגלתא, כמו שיתבאר, וכן הנקבים, וכל ז' תיקונים הם תיקונים לז' ימי בראשית שהם ז' תחתונות שבו ההנהגה לתחתונים לפום עובדין דלהון ולכל אחד לפי מדרגתו.

והם חסדים גדולים לבסם הדינים שבו שיהיה לפי קיום הבריאה שהוא סוד חסד הראשון אשר הונח להיות יסוד לנבראים וכמ"ש: עולם חסד יבנה, והוא חסד הראשון, ר"ל, של עתיק המתגלה בגולגלתא כמ"ש, המתפרש לז' ימי תיקונים כולל כל ו' ימי בראשית, שית אלפי שנים עד סוף אלף הששי כמ"ש בארוכה בס"ד, ולכן אנו אומרים שגולגלתא דאריך שבו מתלבש חסד דעתיק הוא העושה בו ז' תיקונים שיתבארו בפרטות.

למה הכתר דאריך נקרא בשם גולגלתא ואיך כל נשמות ישראל מושרשים שם. ונקרא בשם גולגלתא שהיא גלגל המקיף לכל ההנהגה מראשית הזמן עד

סופו, שכל גלגל הוא בהיקף נעוץ סופו בתחילתו וכן כאן סוף ההנהגה של כללות
שית אלפי שנין שבו גמר הבירור והתיקון קשור ונעוץ בראשית המחשבה ותחילת
הנהגת העולם שהיה בשביל תכלית הטוב לנבראים, והוא כולל לכל נשמות של
ישראל שהם קבועים בגלג"ל הזה שהם סוד ששים ושש נפש יעקב שהם בסוד
כלל ו"ק שהם בחשבון הז' תיקונים ס' בו"ק עם הדעת שהם ו' מלכים הראשונים,
ו' ביסוד ו' זעירא, שאלו הם כוללים כל ששים ריבוא נשמות שהם הפרטים
היוצאים בכל שית אלפי שנין וכללותם בסוד אותיות התורה שהם סוד השערות
שעל גלגלתא, כמו שיתבאר בס"ד, והם נכללים בכ"ב אותיות מא' עד ת' וה"ס
גלג"לתא.

וכן כלל יציאת הנשמות מישראל הם מאברהם שהוא סוד חסד הראשון הזה,
והוא סוד גדול שיש תס"ז תיבות בפ' בראשית עד לעשות שהם ז' ימי בראשית
שהם כלל כל התורה וכלל כל שית אלפי שנין וכלל כל נשמות ישראל שהכל
מבואר שם מתיבת בראשית עד לעשות, כל אלף שנים ביומו המיוחד לו, כמ"ש
הגאון ז"ל בפירושו לספד"צ [פ"ה] והוא סוד חשבון גלגלתא (א"ה: דהיינו תס"ז)
שהוא כלל גלגל ההיקף שהיה בז' ימי בראשית והגלגל הזה הוא העולה והיורד
בכל עת למעלה ולמטה בסוד המתקלא של חסד ודין ותכלית הכל לחזור לנקודה
הראשונה לסוד הכתר שהוא הרצון המקיף על החכמה העליונה שהוא מו"ס
המתעלם בבריאה כמ"ש עניינו בסמוך שהוא סוד החכמה הפנימית המתפשטת
בנבראים מה שאינו מושג לנו. והחכמה עליונה הזו היא מוקף מן הרצון העליון
הסובב לכל הבריאה והוא סוד הגלגלתא המקפת את המו"ס, ולכן כל אחד עושה
תיקונים אחרים, שז' תיקוני גלגלתא הם מתגלים מן הרצון, והי"ג תיקוני דיקנא
מן החכמה העליונה כמ"ש ענינם במקומם בס"ד: עכ"ל.

שלפני אברהם אע"ה ההנהגה היתה מאריך ומאברהם אע"ה ואילך ההנהגה היתה
מז"א.

אדיר במרום דפוס תש"ן סוף דף כ"ט:

הנה האדם כשנברא לא היתה בו זוהמא כלל ולא היה לו אלא להעלות
העולמות למדריגה העליונה, והיינו, להשלים התיקון שהתחיל המאציל ית"ש
ואז היה היצה"ר מתוקן וכל רע חוזר לטוב כמו שעתיד להיות בסוף התיקון,
כי אור הקדושה היה גובר והיה נעשה התיקון של נוגה כאור תהיה (חבקוק ג'
- ד), כי היתה נשאר כל הבריאה בקדושה בלי שום טומאה כלל וכו'.

וזה הטעם שלא נצטוו אדה"ר בתרי"ג מצוות כי זה סוד העבודה למטה
בסוד ז"א, אבל דרך אדה"ר לא כך היתה אלא להשיג הקדושה הבאה אליו
בהתגברות גדול עד יום השבת והיה די שלא ימנע לה ואז רוב הקדושה היה

מקדשו לגמרי שאפילו בחי' היצה"ר יהיה טוב מאד, והיה העולם נתקן מיד, וזה בסוד אריך המשפיע רוב הקדושה ומתקן לז"א עצמו, אך בז"א שצריך לתקן דרך שם, צריך טורח גדול ומעשה רב בסוד התרי"ג מצוות.

ותדע שהבהמות שבזמן אדה"ר קודם החטא היו במדרגות בני אדם עתה, וזה סוד: אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר (שבת קיב, ע"ב), וזה כי אדם, כבר אמרתי, לא היה לו לטרוח, אלא תיקונו בסוד עתיקא קדישא להשיג הקדושה הגדולה, והבהמות היו להם לעבוד האדם ולטרוח בסוד התרי"ג וזה היה תיקון הז"א. ואח"כ ירד האדם למדריגת בהמה ואז נצטוו בתרי"ג מצוות והוא סוד: נמשל כבהמות נדמו, (תילים מט - י"ג) והוא סוד: ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל, והוא סוד: אדם להבל דמה (תילים קמד - ד) ולא דומה וכו'.

ונמצא שמחשבת המאציל ית"ש היתה שיוכל לתקן העולם בראשונה רק בסוד קבלת הקדושה ובסוד זה ברא את האדם. וכשחטא, הנה נפגם בזהמא ועכ"ז הקב"ה היה רוצה לתקנו סוף סוף ע"י כמה גלגולים, כי אותם הנשמות שהיו כלולות בו היו מתגלגלים בעשרה דורות ולא ציום התורה אלא היה רוצה שבכח הגלגול יהיה תיקון הנשמות בכח המיתה שסובלים וע"י הגלגול עצמו שהוא התהפכות משרש לשורש מתחת מקור אחד אל תחת מקור אחר בסוד ד' חיות המרכבה, כמבואר בתיקון ס"ח בארוכה, והיה חפץ לתקנם מאותה זוהמא שנדבקה בהם והכל בכח רוב אור הקדושה ולכן לא נצטוו בתורה כי עדיין היה התיקון ראוי להם רק בסוד אור הקדושה אם לא היו מונעים ולכן היה להם ימים ארוכים, ובאמת הכל נמשך בסוד אריך והיה להם להשיג מדרגות רבות של הקדושה ברוב ימיהם בחכמה רבה עד שבכל זה יהיו מתוקנים, וסוף הכל היה בימי נח שהיה ממש כמו סוד משיח שבו היו נחים מן הגלגול ובו היה יכול לתקן העולם ברוב הקדושה כנ"ל, ובפרט בשש מאות שנה שהוא סוד: מ"ש בזוהר: שבת"ר יתפתחון תרעין דחכמתא (זוהר ח"א קיז ע"א) כי באותו הזמן נגלה אור גדול מאד שהיה יכול לתקן כל העולם.

והוא סוד אור הגנוז שגילה להם ז' ימים ואם אז לא היו מונעים היה נתקן הכל וכיון שלו רצו כי החזיקו בטומאה, אז אדרבא זה האור הגדול עשה להם עניין שבירת הכלים ממש שלא יוכל לסבול האור ונפלו, והוא סוד המבול.

והנה מדרגת האדם נפגמה מיד בחטאו אלא שהקב"ה היה רוצה לתקנו בי' דורות ולא נתקן המדרגה שלו כל העשרה דורות וגם נח לא נתקן הרבה כי חטא ביין והקב"ה רצה לתקנו בעשרה דורות ולא נתקן ואז נתקן העולם בדרך אחר.

וסוד העניין כי האדם היה המדרגה ראשונה לתיקון הקלקול וכן נח, ולא זה

ולא זה יכול לתקן, אז נלקח דרך תיקון אחר והוא דרך אברהם שאי אפשר עוד לתקן ברוב ההארה אלא צריך הטורח וירדו הדברים למדרגת ז"א והוא המדרגה שהגיע שם אדם בחטאו בסוד: אדם וכו', נמשל כבהמות נדמו כנ"ל, ועתה צריך להפריד הזוהמא לצד אחר כי כבר נכללה בגוף באמת וצריך לפנותה למקום אחר והקדושה תתקן בין כך ובין כך במקומה עד שאח"כ תתקן גם הס"א כפותה תחת הקדושה בסוד: גרים גרורים, (ע"ז כד - ע"א) אבל בתחילה צריך הבדלה בסוד: ויבדל אלהים בין האור ובין החושך ואח"כ קשר בסוד: ויהי ערב ויהי בקר וכו', וכבר נתפרש זה בארוכה במקום אחר.

ולכן אברהם התחיל לשמור התורה ונקצרו הימים בסוד ז"א והיה התיקון בסוד הטורח והעמל של המצוות וגם יצא ממנו ישמעאל, ומיצחק עשו להוציא הזוהמא, ואחר כך יצאו ישראל מיעקב עד ימות המשיח שיתוקן כל העולם, גם אז התחיל הגלות בסוד: בת גלים (ישעיה י - ל) בת גולים (פסדר"כ פי"ג), שכך היה צריך להתקן השכינה בזה הדרך שלמטה מצד ז"א והוא סוד: ה' זעירא דאברהם.

ואפרש לך העניין היטב בסוד מה שארז"ל: היום קצר והמלאכה מרובה וכו' (אבות ב - ט"ו), כי סוד כל הילוך האדם בעולם בימי חייו הוא בסוד: התריסר שעות המוזכרים בספרא דצניעותא, (זוהר ח"ב קע"ו ע"ב), ויבואר לקמן בס"ד בעניין האורחא דפלוגתא דשערי ע"ש. וכולם נקראים יום אחד בסוד: כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור, והוא סוד: היום לעשותן, (עירבין כ"ב ע"א) שבבחי' יום אחד שלה [שלנו] צריך שתהיה העבודה.

אמנם יש יום קצר ויום ארוך, יום קצר מצד הז"א ולכן השנים שהן השעות של זה היום הם מועטים. ויש יום ארוך מצד אריך שהשעות שלו רבות. ובתחילה היה יום ארוך והמלאכה מועטת כי היה הכל בנחת ובשלוה רק בקבלת אור הקדושה ואח"כ בא היום קצר ואז נעשית המלאכה מרובה בסוד המצוות. והאמת כי אורך הימים סודו התפשטות המדרגות בהתפשטות גדול, וקוצר היום הוא מיעוט התפשטות המדרגות ושם הס"א מתחזקת לקטרג ולא ביום ארוך וצריך לטרוח באלה הימים שהם מועטים ולהשתמש באור המועט ולתקן תיקון השכר ואח"כ הוא בסוד היום ארוך והוא יום שאין לו תכלית והוא סוד אורך ימים של התורה שמתקיימת ביום קצר והשכר ביום ארוך, אך מפני היות האורות מועטים ע"כ צריך זריזות גדול להשתמש מן האורות האלה ולקנא על הזמן העובר ומלאכה מרובה לתקן במיעוט האורות תיקונים רבים. עכ"ל לענייננו.

בפירוש התוארים של אריך: עתיקא, עתיק, סתרא דסתרינ וכו'.

1234567

אדיר במרום דף קי"ד:

דע כי אלו התיקונים שאנו מזכירים סודם שיעורים וגבולים שניתן לנתקן לפעול בהם. והנה אריך עצמותו אינו מושג כלל אלא שבהמצאו בו תיקונים אלה שהם הצריכים לצורך התחתונים, הנה לפי חוקם הוא פועל ועל ידיהם הוא נודע ומושג אבל אינם משיגים בו רק בבחי' זאת ולא יותר.

והנה לעצמות אריך שאינו מושג אנו קוראים עתיקא. והאמת כי עתיקא ר"ל זקן, אבל לשון עתיק הוא פירוש התרוממות והעלם כלשונם ז"ל: דברים שהעתיקים מבריותיו, וכשרוצה להזכיר בחי' הזקנה לבד אומר: סבא דסבין, אבל כאן הזכיר עתיקא לסוד ההעלם שאמרתי, אך לבחינתו מה שהוא מסתיר הארתו בכח תיקונים אלה מלהיות מושג להתחתונים, לזה קורא אותו סתרא דסתרינ והוא בחי' הסתרו בתיקונים כנ"ל.

ב' דרכים בהעברת הדינין מז"א ע"י אריך.

אדיר במרום דף קטו:

ועתה אפרש לך הענין היטב. הנה הז"א נקרא הנהגת הדין, פי' לא שכולו דין אלא שבו פועל הדין הפעולות הראויות לפי עניין העוה"ז, כי הנוקבא היא מקבלת לפי הנשפע בה מז"א.

ואריך כל עניינו הוא הנהגת החסד וממתיק דיני הז"א, ויש לו ב' פעולות:

הפעולה התמידית היא להיות ממתק בהנהגתו כל ענייני הדינין, אך בדרך נסתר מבפנים שאז הז"א במקומו פועל לפי ענייניו שהדין פועל שם, אך כיון שכבר נמתקו הדינים באריך אפילו שיתגברו בז"א אי אפשר להם להתגבר מה שלא יכול העולם לסבול אותו.

ופעולה אחרת היא שאינה תמידית אלא לפרקים והיא פעולתו בגלוי שאז הדינים שבז"א אינם שולטים כלל וזהו בגלוי העת רצון בגלוי הפנים בהשלמת הדיקנא של ז"א כל אלה הם ענייני העברת הדינים והבן היטב.

בעניין החילוק שיש בין שערות הז"א לשערות דאריך.

אדיר במרום דף קנב:

ואפרש לך עתה היטב החילוק שיש בין שערות הז"א ובין שערות האריך, כי באמת השערות של ז"א הם מסובכין, והשערות של אריך אינם כך.

והעניין כי הז"א עומד דווקא להנהגה וההנהגה היא כך מורכבת, וזהו

עניין הסתבכות. אבל אריך אינו עשוי לזה אלא להגדיל כח החסד בהנהגה ואז ישקיף אל כל החלקים של המאורות הנמצאים וכ"א מהן בפני עצמו יחזיקהו בחסד כי אם חסד הוא ירבה כוחו, ואם דין ימתיקהו ממש, וזהו דווקא פעולת האריך בהנהגה, ועל כן אין כאן הסתבכות כי מה שמורכבת למטה הוא נפרד למעלה כל חלק בפ"ע להתמתק בחסד.

אמנם זה פשוט כי אעפ"כ הנה כל מה שימצא למטה צריך שיתמתק למעלה והיינו אף לפי ההרכבות עצמן כי ע"כ התיקון צריך שיהיה לפי בחינת ההרכבות אלא שכל דבר יעמוד בפ"ע לפי מציאותו בסוד ההרכבות. ונמצא זה התיקון יאה בסוד הסדרים עצמו של ההנהגה והוא: **שפירא ג"כ**, בסוד נועם ההנהגה העומד בסוד ההרכבות, עכ"ל לענייננו.

בענין בחי' השערות המתפשטות אחורי אזני אריך וכן עניין האודנין מה פעולתם ועניינם.

אדיר במרום דף קעא:

והנה כאן אמר: **ושערוי סליק אבתרוי דאודנין**. והעניין כי היה יכול להיות שלא יצמחו שערות כלל במקום האזניים, אך אין זה מה שצריך, כי אם היה כך, ^{אוצר החכמה} **או לא היו** השערות צומחות גם בז"א, או אם יצמחו, עניין האריך לא היה עושה בהם כלום, לכן הוכרח שיהיו השערות אלא שיהיו נכפים להתפשט ^{אוצר החכמה} **אחר האזניים**, וזה מיתוק גדול לדיניהם ששם למטה בז"א יהיו נכפים כך בזמן הרצון וכשאין זמן רצון יהיו השערות על האזניים כמ"ש באדרא זוטא, ובאמת כח המתקלא שבחכמה סתימאה עושה כל הדברים האלה כמ"ש לך אח"כ.

ואמר עוד: **שערא דנפיק מבתר אודנין כולא בשיקולא וכו'**, והוא כי באמת בכל מקום שיש פתח למעלה האור הפנימי יוצא משם, והאזניים כבר אמרנו שהן מעלים אל המוחין ולכן גם משם יוצא אור והוא מתפשט בב' מקומות בזקן ובראש. וזהו מה שתראה כי גם בזקן אמרו: **מקמיה פתחא דאודנין דיקנא שרייא**. נמצא שהם תולין הדבר באוזן, ובאמת כך הוא שאור יוצא מן האוזן ומתפשט בזקן וכן לאחוריו בשערות.

וסוד העניין הוא, הנה אמרנו שהאזניים סתומות באריך מפני שאינו עומד להשתנות בהנהגתו לפי התחתונים כי הסדר הזה הוא בז"א שיש בו חסד ודין לפעול שניהם בזמניהם, אך פעולות האריך כבר שמעת שהוא להחזיר הדין לחסד ולא יפעול דין לעולם אלא אדרבא הכל תלוי אם יתגלה האריך או לא יתגלה, כי כל פעם שהוא מתגלה ממתק.

אמנם האמת שלצורך פתיחת האזניים למטה נמצאו האזניים האלה למעלה ולכן נעשה מהם תיקון גדול, והוא כי הנה הקול עולה באזניים דז"א ושם הוא נבחן ונשפט כדלקמן בס"ד, ואז אם נשפט לטוב יוצא שפע רב, אך ודאי שמי שיזכה שיגיע אל האוזן ההיא גילוי האוזן, מיד יהיה הקול נידון לטובה ומתקבל לרצון אפילו היו עליו קטרוגים הרבה שלא לקבל, נמצא שזאת היא פעולה פרטית לאריך וכיון שכן, צריך שימשך ממנו המשך פרטי ג"כ בשאר התיקונים.

והעניין כי מפני שהאזניים האלה נמצאות פקוחות לצורך התחתונים נוסף בשערות תיקון גדול והוא התיקון הצריך לכשיתעורר האריך מפני התחתונים, ובאמת סדר ההתעוררות הוא מן התחתונים אל ז"א ומז"א יתעורר אריך, ונמצא שעלית הקול אל אריך הוא בדרך נסתר ופנימי ואינו מושג, אך התולדה הנולדה מזה נראים בתיקונים, וזה האורות שאמרתי שיוצא בשערות כי בהם תלויים ההנהגה בדיקנא לפי פרטי חוקותיה דהשערות לפי האורות השורש כמ"ש לך כבר.

והנה בז"א לא ימצא העניין כך כי הלא אף כשיעלה הקול לאזניו עדיין הדבר תלוי ועומד אם ישמע לטובה אם לא, אבל באריך אינו כך כי אין פקחת אזניו **אלא לטובה** ולכן כשהושמה האוזן הושמה ג"כ התולדה אשר תולד משם לטוב.

והנה המתקלא הוא עושה הכל, ובמקומות שצריכים החד"ר להתפשט כ"א בפני עצמו לפעול בזמניהם כך נסדרים חד אריך וחד קצר וחד בנוני, כמו שפירש אליהו ז"ל בתפלתו בתיקונים, אבל כאן אין ההנהגה אלא להחזיר הכל לחסד ולכן המתקלא לא יעשה אלא זה, ועל כן בשערי דז"א יש הקוצין דשערי והנימין שהם קצרים וארוכים משא"כ באריך דכולם בשיקולא חדא כי הכוונה להחזיר כל המידות כל אחד לחסד, עכ"ל לענייננו.

מהו היחס של אריך בערך העתיק ולמה נקרא שמו עתיקא.

אדיר במרום דף נ"ב ע"א:

ואמר עוד וז"ל: **בפלוגתא דשערי אזל חד אורחא וכו'.**

והוא סוד גדול מאד, כי הנה כתיב: **ואורח צדיקים כאור נגה הולך אור עד נכון היום.** וכבר נתפרש בכאן שזהו מדבר על סוד האורח הזה.

אך העניין הוא כי זה מדבר על סוד מעשה הצדיקים ותיקונם. ותבין בזה באמת למה בא הדעת דעתיק להתלבש בתוך האריך וגם אינו מתלבש כמו הז"ת דעתיק בספירות אריך. ותראה סודות עמוקים בעניני ההנהגה.

הנה אמרו באד"ז כמ"ש למעלה וז"ל: **עתיקא קדישא אקרי אין דביה תליא אין,** וסוד העניין שכיון שההנהגה הוצרכה ללכת בדרך זה להיות בתחילה תיקון